

להכשירו על ידי שישלחנו לה בשליח להולכה. (ע' שו"ע קכו,ה ובית שמואל שם. ויש שכתבו שאף להר"ן יש תקנה זו – ע' פ"ת שם. ומש"כ 'שליח להולכה' – דוקא. ולא בשליח לקבלה או בויכוי הגט לאשה – ע' שו"ת אג"מ אה"ע ח"א קכג).

וכתבו כמה פוסקים, שבמקום עיגון יש לסמוך על שיטת (הרמב"ם), הרמב"ן והרא"ש בתירוץ הראשון, שכשר לגרש בגט כזה. (ע' פ"ת שם בשם בית מאיר ובשו"ת אגרות משה אה"ע ח"א קנג).

אמנם, כל זה כשהתאריך שנכתב בו נכתב בכשרות. אבל אם מעיקרא כתבו בו תאריך מוקדם, הרי זה כשטר מוקדם שפסול. וגם הרי הוא כגט שאין בו זמן – כך היא דעת רוב הפוסקים. ויש שכתבו שלשיטת הרשב"א כשר (ע' בית יוסף ובית שמואל שם. והחזו"א (פח, ו ח) כתב שלא מצינו מי שמכשיר בזה, והוכיח כן מהגמרא שפסול, ואף לרבי שמעון. וב'בית מאיר' תמה לסוברים שש"ח מוקדם כשר לגבות מבני חורין, למה כאן נפסול לגמרי, וע' חשק שלמה כאן וחזו"א באורך).
וגט הבא ממדינת הים וכתבו בו תאריך מוקדם שקרי – הבית שמואל (קכו,ו) הקל בזה, והחזו"א (פח,ו) פסל.

גט שכתבו בו תאריך מאוחר – שיטת התוס' בסוגיתנו שכשר. ואין לחוש לחיפוי, שמא יכתוב לבת אחרת תאריך מאוחר ותינצל מן המיתה, כי כשכותב בגט תאריך מאוחר, הרי זה כמדחה את חלותו, ואינה מגורשת אלא מהזמן הכתוב בו. וכן היא שיטת הראב"ד (א,כה) שגט מאוחר – כשר. והרמב"ם (שם) – פסול, כאילו אין בו זמן. (ואם נישאת – לא תצא. ר"ן). וכבר דנו המפרשים בטעמי הראשונים ז"ל בחשש חיפוי וחשש פירות בגט מאוחר – ע' ב"י קכו; פני יהושע; חידושי רעק"א; חידושי הגר"ט – עד; הגר"ח מטלו – ט.

דף יח

'איתמר, מאימתי מונין לגט, רב אמר משעת נתינה ושמאל אמר משעת כתיבה' – יש לפרש טעמו של שמואל בשתי פנים: או מצד האיסור להתייחד עמה לאחר כתיבת הגט, או מפני שאין רגילות להתייחד אז. ולצד זה האחרון, יש מקום מצד הסברא להוראת מהר"ם לובלין שאשה שנתנו לה גט ונמצא בו פסול, והצריכה גט שני, מונים לה שלשה חדשים מהראשון. שהרי גם במקרה כזה לא שכיח שיתייחד עמה, הגם שנמצא בו פסול (ואף כי ה'חלקת מחוקק' וה'בית שמואל' (יג) חלקו על הוראותו, יש מקום לסמוך על זה בשעת הדחק באופנים מסוימים). ובפרט כאשר לא נודע הפסול עד עתה, שלפי דעתו של הבעל, היה אסור לו להתייחד עמה. (אגרות משה אה"ע ח"א ל. וע"ש בסי' לא).

'מאימתי כתובה משמטת... מאימתי נזקפים במלוה? משעת העמדה בדין' – בספר 'זכר יצחק' (לגר"י רבינוביץ, אב"ד דפוניבו'. ח"ב כג) נשאל בדין הקפת חנות לענין שמיטת כספים, ובתוך תשובתו באר כמה דברים הנוגעים לסוגיתנו; –

נראה, שפרוש 'זקיפה במלוה' ופרוש דברי הגמרא 'משעת העמדה בדין' – שנוי במחלוקת הראשונים ז"ל (במסכת שביעית פרק י); לדעת הרא"ש ענין 'זקיפה במלוה' הוא קביעת זמן לפרעון החוב, שזוהי ההגדרה של 'מלוה' שהוא לבדו שביעית משמטתו – נתינת שהות זמן למועד הפרעון. (שלא כהקפת חנות, שאין ענינה הרווחת זמן, אלא שמקיף כדי לגבות חובו בבת אחת). ולפי זה, מה שאמרו 'משעת העמדה בדין' אין הכוונה שהעמדה בדין בעצמה תחשב כזקיפה במלוה, אלא הכוונה שלא

מועילה זקיפה אלא משעת העמדה בדין ואילך, אבל אם זקף קודם לכן, כאילו לא זקף, שעדיין לא חל החוב שיהא אפשר לזקפו במלוה. (נראה מתוך תשובתו שזה נכון רק לענין אונס וקנס, שלא חל בהם החוב אלא משעת העמדה בדין, אך לא לענין כתובה, דלא כפשטות לשון הברייתא. וכן דייק מהרמב"ם – הל' שמיטה ויובל פ"ט).

אמנם, מדברי הר"ש (בשביעית ס"ט) משמע שפרש כפשוטו (וכן נראה לכאורה מרש"י כאן) שהעמדה בדין עצמה היא היא זקיפה במלוה. ולשיטה זו גדרה של הזקיפה – כל תביעה, או גילוי דעת לתביעה. וזה שאין שמיטה משמטת הקפת חנות (אף כי מהתוס' (כתובות נה.) נראה שזהו גזרת הכתוב, מכל מקום, צריך הדבר מובן, מה שייך לחלק בין מלוה כסף לנותן סחורה ומקיף) – כמו שכתב ה'כסף משנה' (שמיטה ויובל ט"א) שהקפת חנות דומה למלוה שלא הגיע זמן הפרעון.

לאור האמור, אם כבר צרף וסיכם התנוני את הסך המגיע לו – לשיטה הראשונה, אין מקום לדון שייחשב הדבר לזקיפה במלוה, שודאי אין כאן נתינת זמן, שהיא בלבד גדרה של 'הלואה'. אולם לשיטה השניה, יש מקום לדון שייחשב כזקיפה במלוה. עד כאן מדבריו. (עוד בהגדרת החילוק בין מלוה להקפת חנות – ע' בקובץ שיעורים – כתובות פרק ה' אות קס).

'כתובתיה דרבי חייא בר רב איכתוב ביום ואיחתום בלילה. הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי. לימא כשמואל סבירא ליה – עסוקין באותו ענין הוו...' – 'בענין כתובה שנכתבה ביום והיו עסוקין באותו ענין עד הקידושין שהיו בלילה – הוריתי שבזמננו שעדיין לא קידש ולא נתחייב בכלום – פסולה, דהוי שטר מוקדם. וזה שהכשיר בגמרא גטין דף יח ע"א, הוא דוקא בזמנם שהי' אחר הקידושין ששייך להתחייב אף קודם החופה'. (אגרות משה' אה"ע ח"ד קה"ג).

(ע"ב) 'מכאן ועד עשרה ימים' – ... וטעם מועד 'עשרה ימים' – נראה לי, דאסמכוהו אהא דהש"י קבע זמן לתשובה עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. וע"כ מפני שדרך אדם להנחם על מעשיו במשך עשרה ימים.

ובזה נראה לי הא דכתיב 'זיהי כעשרת הימים ויגוף ה' את נבל' וגו', כי השי"ת הוחיל לו עשרה ימים אולי ינחם בתוכם לפייס את דוד. ויתכן דלזה כיון רב נחמן (בראש השנה יח) 'אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ', ולא שכיון לומר שהיה אז אלו עשרה ימים, דאם כן, תהיה הליכת דוד אליו בראש השנה'. (רש"י)

בדין 'נמצא אחד מהם קרוב או פסול' בשטרות – האריך בזה הגר"ח הלוי זצ"ל (בחדושי על הרמב"ם – הל' עדות הו. וכן מובא בכתבים על הש"ס המיוחסים לו).

דף יט

ציונים וראשי פרקים, לעיון

(ענין 'כתב על גבי כתב', תוך כדי כתיבתו, נתארך יתר על המידה, שלא כדרך חיבור זה. אולם כיון שנכתב נכתב, ו'משנה לא זזה ממקומה').

'דיו על גבי דיו, סיקרא על גבי סיקרא – פטור' – הראשונים הקשו מן הסוגיא דלהלן (כ). בנידון גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה. שלדעת רב חסדא נחלקו בדבר רבי יהודה וחכמים אם הגט נכשר בהעברת הקולמוס. ולדעת רב אחא בר יעקב, אפילו חכמים מודים שכשר. וכאן משמע שנוקטים כדבר מוסכם שאין כתב-העליון כתב.